

ב"ה

שיעורי חסידות
במאמר

ציון במשפט תפדה

ש"פ דברים, שבת חזון
ד' מנחם-אב ה'תשל"ו

מבואר בלשון צחה וברורה
מתוך שיעוריו של

הרה"ח הרב **אשר פוקש** שליט"א

פתח דבר

הננו מוציאים לאור קובץ ביאורים על המאמר "ציון במשפט תפדה". מאמר זה נאמר בהתוועדות ש"פ דברים, שבת חזון, ד' מנחם-אב ה'תשל"ו, ויצא לאור מוגה לכבוד "שבת חזון" תשמ"ט, והוא יוצא מהכלל בבהירות ההשכלה באותיות הסברה, להבין איך להגיע להרגש אמיתי ש"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים".

ביאורי המאמר הם ע"פ שיעוריו של הרה"ח ר' אשר שיחי' פרקש - משפיע ראשי בישיבה גדולה חב"ד ארגנטינה. נכתב ע"י הת' דוד שי' בויטנר ונערך והוכן לדפוס ע"י מכון "סיכום מאמרי הרבי". ויה"ר שנזכה לשמוע "תורה חדשה" מאמרים ושיחות מפי כ"ק אדמו"ר.

ימי "בין המצרים" יהפכו לשמחה

תשפ"ג – שנת הקהל

מכון "סיכום מאמרי הרבי"

ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, ומביא אדמו"ר הזקן בלקו"ת ד"ה זה בתחלתו מ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, מיד בתחילת המאמר מביא אדה"ז פסוק זה, "והיו הדברים האלה גו", שמדבר על מצב של גאולה רוחנית בנפש (לעומת הפסוק "ציון גו" שמדבר על מצב של שבי' וגלות רוחנית), שזה קאי על כל יום, כי בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. ומבאר, שבכדי לבוא לזה (שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים), הוא ע"י ההתבוננות בפסוק זה גופא – והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום. דהתהוות כל העולמות היא ממדת המלכות שהיא רק הארה בלבד, וע"י קיום המצוות בעוה"ז הוא המשכת העצמות. דזהו אשר אנכי מצוך היום ע"י "מצווח היום" – קיום תומ"צ בעולם-הזה, מתחברים עם "אנכי", עצמות א"ס, אנכי מי שאנכי. ולכן יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, כי עולם הבא ג"ע ועולמות עליונים הוא שנהנין מזיו השכינה, זיו בלבד, וע"י תשובה ומעשים טובים בעוה"ז הוא המשכת העצמות. וזהו אשר אנכי מצוך היום, היום דוקא, היום בעולם-הזה לעשותם ולמחר בעולם-הבא לקבל שכרם, דשכר המצוות שבעוה"ב (למחר) הוא רק זיו, וע"י קיום המצוות בעוה"ז, היום לעשותם, ממשיכים העצמות. וע"י ההתבוננות בהענין דאנכי מצוך היום, שע"י קיום המצוות היום (בעוה"ז) נמשך העצמות (אנכי), עי"ז יהיו אצלו המצוות באופן דהיום, שבכל יום יהיו בעיניו כחדשים ממש.

[לפי זה משמע לכאורה, שהשכר אינו לפי ערך העבודה. כי העבודה עצמה ממשיכה עצמות א"ס, והשכר שעל-ידה ממשיך זיו והארה בלבד? הביאור לזה במאמר ד"ה ציון במשפט תשט"ו (ביאור שמיסוד על מא' כ"ק אדמו"ר הצ"צ) וראה גם לקו"ש ח"ה פ' ויגש ועוד.]

וממשיך בהמאמר, דכל זה הוא כפי שצריך להיות, כשעובד את ה' באופן של גאולה אבל כשאינו כן, והמרירות והשמחה שלו הם מעניני עוה"ז, אזי, הניצוץ אלקי שבו הוא בגלות בנפשו הבהמית, כרחל לפני גוזזי' נאלמה, כאשר גוזזים לרחל (כבשה) את הצמר היא לא צועקת, אלא נותנת שיעשו לה זאת בשתיקה. בחסידות לוקחים מזה משל לנשמה, בזמן שהקליפות לוקחות ממנה את השמחה והמרירות של הנשמה ומכניסים אותם בשמחה ומרירות של לעו"ז זה נק' גלות. ועל זה כתיב ציון במשפט תפדה גו' ע"י העבודה של משפט-תורה וצדקה-מצוות, מוציאים את הנשמה מהגלות (כדלקמן סעיף ט).

במהלך המאמר יבאר שני ענינים: א) מהו הפי' עבודת ה' באופן של התחדשות. ב) מדוע כדי להגיע להרגשה זו של התחדשות הוא רק ע"י התבוננות במעלת קיום תומ"צ בעוה"ז.

כעת יתחיל לברר את דברי אדה"ז בלקו"ת בפרטיות:

וצריך להבין (שאלה כללית על ענין ההתחדשות), דלכאורה, גם כשהמצוות הם כמו דיוטגמא ישנה (אגרת ישנה) בעיניו, ואינו מרגיש תחושה של התחדשות, מ"מ אפשר שיקיים אותם בחיות, ועד, שזה (קיום התומ"צ) יהי' אצלו העיקר ובמילא תהיה השמחה והמרירות שלו בעיני קדושה. [אבל לאידך] וממ"ש בהמאמר אבל כשאינו כן שלא מרגיש את המצוות כחדשים כו', משמע לכאורה דכאשר המצוות אינם כחדשים בעיניו אז ודאי שהמרירות והשמחה שלו הם מעיני עוה"ז.

מלשון אדה"ז בלקו"ת משמע שהדרך היחידה להגיע למצב של גאולה רוחנית - שהשמחה והמרירות שלו יהיו בקדושה - הוא אך ורק ע"י הרגשה יומית של התחדשות בתומ"צ, וכשאינן הרגשה זו, אזי ממילא השמחה והמרירות שלו יהיו בעיניו לעו"ז (גלות). לכאורה, גם כשהאדם מרגיש שתורה ומצוות הם דברים ישנים שחוזר ונשנה וכו' עדין הוא יכול לקיימם מתוך חיות ושמחה! אולי זה לא יהיה באותה חיות כמו שהוא עושה דבר חדש לגמרי, אבל מ"מ יש לו בזה חיות עכ"פ. [בהערה 14 מעיר הרבי למובא בשו"ע אדה"ז, על אדם ששמע דבר אחד הרבה פעמים שהדבר כבר "אינו חביב אצלו כבתחלה", היינו שגם אז הוא חביב אצלו אלא שאינו כבתחלה].

הרבי מדייק שדבר זה משמע מלשון "לכאורה", כי אפשר לבאר בדוחק דברי אדה"ז באופן-אחר שממילא לא יהיה קושיא. בהערה 15 מבאר הרבי שאפ"ל שאדה"ז לא התכוון לומר שישנם רק ב' צדדים, שכאשר אין התחדשות האדם בגלות, וכשיש התחדשות הוא במצב של גאולה, אלא התכוון לומר שענין השמחה הוא 'עוד ענין', היינו דכאשר אין התחדשות ועוד שהשמחה שלו הם בעיני עוה"ז, אזי האדם בגלות. אמנם בפשטות מובן מהמאמר דהא בהא תליא.

וגם צריך להבין (שאלה פרטית על ההתבוננות שעל-ידה מגיעים להרגשה של התחדשות) מ"ש בהמאמר שבכדי לבוא לבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י ההתבוננות בהענין דאנכי מצוך היום, שע"י קיום המצוות בעוה"ז (היום) הוא המשכת העצמות (אנכי), שהוא נעלה הרבה יותר משכר המצוות בעוה"ב שהוא רק זיו, דלכאורה, מכיון שההנאה (והתענוג) מזיו השכינה בעוה"ב הוא תענוג גדול ביותר [ובפרט שהכוונה בעוה"ב כאן היא לא רק לג"ע נשמות בלי גופים אלא גם לעולם התחי' נשמות בגופים, שהגילוי שיהי' בעולם התחי' הוא נעלה הרבה יותר מהגילוי דג"ע], הרי גם ע"י ההתבוננות בהעילוי דשכר המצוות (בעוה"ז) יהי' לו חיות גדול בקיום המצוות, כנראה במוחש שישנם הרבה יהודים שאינם לומדים חסידות, רק מוסר וקבלה וכיו"ב,

ושם לומדים על עוה"ב ג"ע וכו' שכן הנשמה, וזה נותן להם חיות מאד גדולה בעבודת ה' ובהמאמר בלקו"ת אומר, שבכדי שהמצוות יהיו בעיניו כחדשים ולא כדיוטגמא ישנה צ"ל ההתבוננות דוקא בהענין דאנכי מצוך היום, המעלה דהיום לעשותם שלמעלה מלמחר לקבל שכרם. מדוע א"כ כותב אדה"ז שחיות האדם מגיעה רק ע"י התבוננות במעלת תומ"צ בעוה"ז דוקא? הן אמת מעלה מיוחדת בעבודה זו, וכפי שנתבאר בארוכה בהרבה מקומות בחסידות, השאלה היא, מדוע כותב שרק התבוננות זו נותנת חיות לעבודה באופן של התחדשות?

(ב)

קעת יבאר המאמר את עומק מאמר רז"ל "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים":

ויובן זה בהקדים שבכדי שהאדם יהיה בדרגה של בכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא חייב להתרומם ולהתחבר לדרגה של אלוקות שלמע' ממדידה והגבלה, היינו ע"י גילוי בחינה שלמעלה משינויים שע"ז הוא ג"כ יהיה בלי שינויים ובכל יום יהיה עם אותו חיות ושטרעם בקיום תומ"צ. ומכיון שגדר עולם הוא (מקום ו)זמן, ע"פ טבע הרי האדם משתנה בכל יום שזמן הוא שינוי, לכן, בכדי שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י הגילוי דאוא"ס שלמעלה מהתלבשות בעולמות, אור הסובב. דהאור המתלבש בעולמות, אור הממלא, הוא בא בציור מוגבל להחיות את הנבראים לפי ערכם. וכמרז"ל מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את עולמו, דכמו שחיות הנפש המתלבש בהגוף הוא לפי אופן אברי הגוף, דבכל אבר החיות הוא לפי ערכו, עד"ז הוא בהחיות דהעולם שנמשך בו אור הממלא (זה שהקב"ה ממלא את עולמו), שהחיות דכל נברא הוא לפי ערכו. ומזה מובן במכ"ש בנוגע לגדר העולם בכללותו (מקום וזמן), שמצד אור הממלא, א"א שיהי' בהעולם ענין שלמעלה מזמן ומקום.

אור הממלא מתלבש בנבראים באופן פנימי, כי מתלבש לפי אופן המקבל, ומכיון שהגדר הכללי של כל המקבלים הוא 'מקום וזמן' ממילא גם אור הממלא מחייב ענין של שינויים (זמן).

[בהערה 23 מעיר הרבי: כמו שבנוגע חיות הנפש יש חיות כללית וחיות פרטית, היינו שיש חיות פרטית ופנימית שמתלבשת בגוף בכל אבר לפי ענינו, ויש חיות כללית בל"ג שמאירה בכל הגוף בשווה שאינה מצטמצמת לפי אופן אברי הגוף. אמנם גם חיות כללית זו מוגדרת בזה שהיא נעשית חיות בשרית. כמו"כ י"ל מכ"ש בנוגע לחיות דאור הממלא (שהוא אור שנותן חיות פרטית לפי אופן כל נברא ונברא) שמוגדר בהגדר הכללי של זמן ומקום, כמבואר בחסידות שאור הממלא הוא בגדר 'מקום' - מעלה ומטה, ולכן יש ראשית הקו (שדבוק באוא"ס) ויש תחתית (חיצונית) הקו שהוא רחוק, ומזה

נעשה גם בעולמות ענין של מע' ומטה. עד"ז גדר 'זמן' - זה שיש זמן בעולם הוא משתלשל מזה שיש זמן בחיות האלוקי שמחיה את העולם (ממלא) היינו רצוא ושוב, שהחיות מגיעה באופן של סיבה ומסובב וכו' ומזה נעשה עבר הווה ועתיד בנבראים].

(שאלה סמויה): והגם שגם האור שמתלבש בעולם אינו נתפס בגדרי העולם, הן אמת שאור הממלא מתלבש (באופן פנימי) בעולם אבל מ"מ מכיון שהוא אור אלוקי הוא אינו נתפס בגדרים של העולם. הוא לא ממש משועבד לגדרים אלו. כשמדברים על התלבושות נפש בגוף, שם הנפש משועבדת לגמרי לגוף, לכן הגוף פועל ירידה בנשמה וכו' והנפש מתפעלת ממקרי הגוף. משא"כ אור הממלא אע"פ שהוא אור פנימי אמנם התלבושותו הוא רק לגבי המקבלים, משא"כ לגבי האור עצמו שהוא בכלל לא נתפס ונשאר א"ס ובל"ג. ולכן לכא' גם ע"י גילוי של ממלא אפשר להיות עבודה שלמע' משינויים? והראיה לכך שאור הממלא אינו נתפס (אפי' שמתלבש וכו') הוא: וכמ"ש אין קדוש כהוי' ואיתא בזהר כמה קדישין אינון ולית קדוש כהוי', דהחידוש בקדוש הוי' הוא שהגם שהוא מלובש בהנבראים ומחי' אותם (בפנימיותם) מ"מ הוא קדוש ומובדל מהם ואינו נתפס בהם. הזהר מפרש שפסוק זה ('אין קדוש כהוי') מדבר על אור הממלא כ"ע, כי אם נאמר שהפסוק מדבר על אור הסובב, מה החידוש בדבר, ברור הדבר שאור הסובב הוא 'קדוש' ומובדל וכו' הרי הוא אור מקיף שאינו מתלבש בפנימיות וכו', לכן מפרש הזהר שהכוונה בפסוק הוא לאור הממלא, והחידוש הוא שעל-אף שממלא מתלבש בנבראים באופן פנימי, מ"מ הוא מובדל מהם ואינו נתפס בהם.

[בהערה 26 מעיר הרבי: שבלקו"ת מפרש אדה"ז שפסוק זה מדבר על בחי' סוכ"ע, ומבאר שהחידוש בזה הוא, שאמנם כח התהוות היש הוא מבחי' הסובב מ"מ א"ז פועל עליו שינוי, וגם אחרי שנברא העולם ממשיך להיות קדוש ומובדל, וזה גופא הבל"ג של א"ס שמצד הבל"ג ביכולתו לברוא יש מאין תוך כדי שאינו צריך לרדת ולהצמצם ממדרגתו ופשיטותו. אמנם מאמרנו מבוסס על המבואר בהמשך תער"ב (וכ"ה בסה"מ תרס"ד וכן המשך תרס"ו ובכ"מ) שהכוונה היא לאור הממלא. ויש לומר שכל מקום מדבר מזוית אחרת, בלקו"ת מדובר בעיקר על ענין 'ההתהוות' שעצם היש מגיע מסובב ומ"מ נשאר בל"ג וכו' מפני שביכולתו לברוא יש מאין בגלל היותו בל"ג וכו', ובהמשך תער"ב מדובר בעיקר על ענין 'החיות', שלמרות שממלא מתלבש בנבראים ומחיה אותם באופן פנימי, מ"מ נשאר קדוש ומובדל].

[וי"ל דזהו פירוש הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, דהוא מקומו של עולם קאי על אור הממלא, שהוא מחי' את העולם, ואעפ"כ אין העולם מקומו, שאינו נתפס בזה] [במאמר הידוע 'האומנם תרמ"ג' בתחילתו מביא ב' דעות בפני' מארז"ל "הוא 'מקומו' של עולם ואין העולם מקומו", אם הכוונה לאור הסובב או לאור הממלא. כאן במא' לומד שהכוונה לממלא, שגם אור הממלא לא נתפס בנבראים מכיון שהוא ג"כ אור אלוקי וגדר האור הוא שדבוק במקורו בא"ס.]

הנה זה שהאור נשאר בפשיטותו (גם לאחרי שמתלבש בהעולם) הוא בנוגע להאור, אבל בנוגע להעולם, החיות דהעולם המתלבש הוא מדוד ומוגבל בגדרי העולם.

כ"ז הוא איך שנגרש בהאור (כי במהותו הוא דבוק) משא"כ בעולם (נבראים) נגרש באופן אחר. באור הממלא ישנם ב' צדדים. מצד אחד מכיון שהוא 'אור' (שגדרו דביקות, אור מעין המאור וכו') לכן במהותו הוא נשאר דבוק ובל"ג. אבל בנוגע לפעולה של אור זה, מה שאור זה פועל בהנברא, לא נגרש דביקות. לכן בנברא נהיה ענין של מדידה והגבלה של זמן ומקום וכו'.

רואים כאן ענין אחדות ה' מצד ממלא. בד"כ מבואר בחסידות הפסוק "אני ה' לא שניתי" בקשר לסובב, שאפי' אחרי בריאת העולם (שכח ההתהוות רק ע"י אור הסובב) האור נשאר בלי שום שינוי כלל. כאן מחדש ומבאר זאת בקשר לממלא, שהרי לכאורה התלבשות הוא גדר של שינוי, כנראה מכחות הפנימיים של הנפש אחרי התלבשותם בגוף האדם.

ביאור:

עד"מ רב ותלמיד. כשהרב משפיע לתלמיד הרב יורד מעולמו לעולם של התלמיד - זה הפי' התלבשות (השפעה באופן פנימי). תפיסה פי' שהרב לפני שיוורד לתלמיד חייב להתגשם ולהתייחס לעולמו של התלמיד ולא יכול להתעמק בדברים שלו, היינו שיש שינויים רב. כמו"כ בנפש וגוף. הנפש 'מתלבשת' בגוף וגם 'נתפסת' בהגוף, היינו הנפש נהיה כמו הגוף, הגוף מוריד את הנפש, כעת הנפש כבר אינה יכולה להשכיל השכלות רוחניות כמו קודם, וצריכה משל גשמי להבין כל דבר וכו'.

אמנם באלוקות, אין הדבר כן. יש התלבשות אמנם אין תפיסה. האור אינו מאבד את הקשר שלו עם הא"ס, האור נשאר דבוק בהמאור ונשאר במהותו - פשיטות. ('התלבשות' הוא מצד המקבל, 'תפיסה' הוא מצד האור עצמו).

נשאלת א"כ השאלה: מדוע זקוקים לאור הסובב דוקא? מתרץ המא' שיש מהותו ויש פעולתו. במהותו נשאר האור דבוק ופשוט ואינו מתגשם, אמנם מ"מ פשיטות זו נרגשת רק בהאור עצמו, אבל בנוגע לפעולת האור, לגבי מה שפועל בנברא והנברא מקבל ממנו, הנברא מקבל ממנו שינויים. ומכיון שרוצים לפעול בנברא, שהאדם כמו שהוא למטה יהיה אצלו העבודה דבכל יום באופן 'כחדשים' - בלי שינויים, זקוקים להמשכת אור הסובב, כי אור הממלא אינו מספיק.

יש להביא לזה המשל שמובא בחסידות, מים הנמצאים בכלי אדום או ירוק, שכאשר מסתכלים על הכלי נראה שהמים השתנו ונהיו בצבע אדום או ירוק אבל באמת לא השתנו כלל וכלל. היינו שמצד א'

האור מתלבש ופועל לפי אופן הכלי, ויחד ע"ז האור נשאר בפשיטות. משל זה מובא בחסידות בד"כ בקשר לאורות וכלים דאצילות, בנדו"ד יש להביא זאת בקשר לכלים דבי"ע-אור הממלא.

ולכן, בכדי שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים (ענין שלמעלה מזמן) הוא ע"י גילוי אור הסובב.

(ג)

ע"כ הסביר מדוע גילוי אור הממלא אינו מספיק בשביל לגרום ענין ההתחדשות וכו'. כעת יבאר מדוע צריכים דוקא לבחי' 'אנכי', עצמות ומהות, ולא מספיק גילוי בחי' אור סובב:

והנה מכיון שגדר העולם הוא מקום וזמן, היינו, לעולם יש גדר הפכי מבחי' אור הסובב מובן, דזה שע"י גילוי אור הסובב נמשך בעולם ענין שלמעלה מזמן ומקום הוא שגדרי העולם בטלים מפני הגילוי דאור הבל"ג שלמעלה מהעולם ואין גדרי העולם 'כלים' לגילוי זה. וע"ד הרצון (דרצון הוא משל על סובב מפני שהוא כח מקיף), דזה שהרצון מושל ושולט על האברים שיעשו היפך טבעם ו'אין דבר העומד לפני הרצון' הוא מפני שהם בטלים להרצון. בגלל שהנפש היא בל"ג (רצון הוא הטיית הנפש בלבד) לכן ביכולתו להתגלות בכל מקום. ההבדל בין סובב וממלא הוא ע"ד ההפרש בין כחות פנימיים לכחות מקיפים, כחות פנימיים מתלבשים לפי ערך גדר הכלים כענין 'שפע', משא"כ כחות מקיפים שזה ע"ד ענין ה'אור' שלא מתייחס למקבלים. ומכיון שהענין דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא שיהי' לו חיות בהמצוות (כבדברים חדשים), דחיות הוא פנימי, היינו שהכוונה היא שהענין יחדור בנפש האדם והוא ירגיש את הענין וממילא הדבר יפעול עליו חיות מחודשת לכן, הענין דלמעלה מהזמן שמאיר בהאדם (שע"ז יהיו בעיניך כחדשים) צריך להיות אצלו בפנימיות. מוכרחים אם-כן לפעול חיבור של ב' דברים שלכאור' אינם מתחברים. מצד א' כדי שלא יהיו שינויים (כל יום) צריכים גילוי של אור הסובב, אבל כדי שזה יהיה 'חדשים' וזה יתן חיות לאדם, צריכים להמשיך את המקיף בפנימיות. ולכן, הנתינת כח על זה שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י גילוי עצמות א"ס היינו זה שאנכי מצורך היום, אנכי מי שאנכי, שלמעלה לא רק מאור הממלא אלא גם מאור הסובב.

ההסברה הפשוטה הוא, היות שעצמות הוא 'נמנע הנמנעות' ולכן ביכולתו דוקא לחבר הפכים, אבל כעת יבאר זאת יותר:

והענין הוא, דאור הבל"ג (השרש דאור הסובב), סובב הוא בחי' שלאחר הצמצום (כתר) אבל הוא מקיף (עיגול) ושרשו באור הבל"ג שלפני הצמצום הוא מוגדר בהגדר דבל"ג ב'גילויים' לכל דבר יש גדר ספציפי, כל דבר 'מגלה' משהו אחר, ולכן, זה שא"ס להתפשטותו והוא נמצא בגילוי בכל

מקום, גם בעוה"ז הגשמי וכידוע שהצמצום אינו כפשוטו, היינו שביחס להאור אין שום הבדל בין לפני ואחרי הצמצום (ועוד מדייק הרבי) א"ס נמצא כאן לא רק בהעלם (כמבואר בתניא) אלא בגילוי, אלא זה שהמקבל אינו מרגיש זאת, הוא מצד זה שהאור עצמו הוא א"ס, (היינו א"ס להתפשטותו מכיון שהאור הוא מעין העצם) ולא שהוא אור של א"ס אבל אין זה שייך להעולם. ושני אופנים בזה. או שנמצא בגילוי רק שבעולם אינו נרגש כלל האור או שנרגש בו האור, שעי"ז נמשך בו (בעולם) ענין שלמעלה מזמן ומקום, אבל הוא באופן שגדר העולם אינו כלי לגילוי הזה אלא הוא בטל מפני האור.

סובב כ"ע פועל בעולם בשני אופנים: לפעמים מבואר שהתהווה יש מאין הוא בכח הסובב דוקא. ולפעמים מבואר שענין הנסים הוא מסובב (והטבע ממלא). רואים כאן ב' פעולות הפכיות לגמרי, מצד א' סובב פועל ענין של 'שות' בעולם, דבר המסתיר על אלקות, ולאידך דוקא על-ידו נעשה נסים היינן תכלית הביטול וכו'.

וזו מה שמבאר כאן, שבאמת הא בהא תליא. גדר הסובב הוא שאינו מתייחס לגדרי המקבלים אלא פועל לפי גדר האור, שלאור אין שום הגבלות. אמנם זה גופא יכול להתבטא בצורות שונות: א) מצד היותו בל"ג הוא יכול לפעול באופן שהתחתון בכלל לא ידע ממנו ולא ירגיש אותו, ולכן הוא נהיה 'יש'. ב) כשירצה להאיר בגילוי אז הוא שולל את הטבע - נס. אבל הצד השווה שביניהם הוא שסובב אינו פועל לפי גדרי התחתון.

ובכדי שהגילוי דאור הבל"ג בעולם יהי' בפנימיותו, הוא ע"י העצמות שאינו מוגדר בשום גדר, לא בגדר הגבול ולא בגדר הבל"ג. ולכן, ע"י גילוי כח העצמות, נעשה החיבור דבל"ג וגבול, יחוד סובב וממלא, והגילוי דלמעלה מהזמן (שנמשך מהסובב) בעולם (שחיותו הוא מאור הממלא) הוא בפנימיותו.

(ד)

ע"כ דיבר על המשכת סובב בפנימיות בנפש האדם כדי שיפעל אצלו חיות בעבודת ה', כעת מוסיף המאמר נקודה יותר עמוקה, ויבאר שזה לא רק ענין בהגברא אלא זה גם ענין בהחפצא:

וישי להוסיף, דזה שהענין דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י יחוד סובב וממלא הוא לא רק בכדי שהענין דלמעלה מהזמן (סובב) יורגש בהאדם בפנימיות, אלא גם מפני שבהענין דבכל יום כחדשים עצמו ישנם שני ההפכים דלמעלה מהזמן וזמן. עצם המושג של 'כחדשים' (בעולם ולא רק באדם) יש בו חיבור של שני הפכים, שהרי הענין דחדשים (והיוקר והחביבות שבזה)

הוא השינוי, שבתחלה לא הי' הדבר ונתחדש רק עכשיו. וזה שבכל יום הם בעיניו כחדשים הוא שהחידוש (השינוי) הוא באופן תמידי שאינו משתנה. הענין של 'כחדשים' אינו כמו אור השמש, אור השמש לכאן הוא ג"כ לא נחלש והוא תמיד בכל התוקף וכו' "חזקים כיום הבראם" מפני שאור השמש דבוק בהשמש ואינו מציאות נפרדת ומאיר בלי שינויים, אבל מ"מ אור השמש אינו בגדר של 'התחדשות' אלא בגדר של 'נצחיות'. גדר התחדשות שייך על הלבנה, בכל חדש הלבנה מתחדשת, משא"כ השמש. התחדשות אין הכונה נצחי אלא דבר שהוא מושלם ומ"מ צריכים לחדש אותו. אם היה כתוב בתורה שכל יום צריכים להיות אותו דבר (נצחיות) אז היה מספיק טוב, אבל מה שהתורה תובעת הוא התחדשות ולא נצחיות, שזה קשור דוקא לממלא (סובב ענינו נצחיות) לכן י"ל שבתבת 'כחדשים' יש חיבור של סובב וממלא - חיבור של בל"ג בגבול.

ונמצא דזה שהענין דבכל יום כחדשים הוא ע"י יחוד סובב וממלא הוא לא רק שהגילוי דסובב (דלמעלה מהזמן) נרגש אצלו (באדם) בפנימיות (שע"ז יש לו חיות בהמצוות כדבריים חדשים), אלא יתירה מזו, שהזמן עצמו (בחפצא של הזמן, שענינו התחדשות ושינויים) (שמצד אור הממלא) הוא באופן דלמעלה מזמן ושינוי (גילוי הסובב).

כעת יוסיף נקודה שלישית בענין 'כחדשים':

וי"ז לומר, דזה שקיום המצוות צ"ל באופן של כחדשים ממש הוא לא רק בכדי שע"ז יהי' קיום התומ"צ ביותר חיות, היינו שיהיה תועלת לאדם וירגיש שמחה יותר גדולה בקיום המצוות וכו' אלא ש(גם) ענין זה עצמו (דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים) נוגע לעצם קיום המצוות. מפני שהגדר של מצוות הוא יחוד סובב וממלא כי ענין המצוות הוא שעל ידם נעשה יחוד קוב"ה (סובב) ושכינתי' (ממלא), יחוד סובב וממלא. וכיון שעבודת האדם (אתערותא דלתתא) שעל ידה נעשית ההמשכה (אתערותא דלעילא) צריכה להיות מעין ההמשכה, לכן כשקיום המצוות דהאדם הוא באופן שבכל יום הם בעיניו כחדשים, חיבור דזמן עם למעלה מהזמן, ע"ז מיתוסף בגילוי היחוד דסובב וממלא שנעשה ע"י המצוות.

קיצור: חיבור סובב וממלא הוא דוקא ע"י התגלות העצם שאינו מוגדר בשום גדר. ולגילוי זה ג' מטרות: א) לפעול בנפש האדם, שלאדם יהיה חיות פנימית בעבודת ה'. ב) עצם החיבור של 'יום' עם 'חדשים' ביחד הוא חיבור סובב וממלא ('כל יום' זה ממלא ו'חדשים', סובב). ג) דבר זה נוגע לקיום המצוות מפני שענינם הוא יחוד קוב"ה ושכינתי', יחוד סובב וממלא (הוי' ואלוקים).

[להעיר: המבואר בסעיף זה מובא גם בלקו"ש (בסגנון של שיחה) בחלק ל"ט פרשת דברים].

(ה)

ע"כ תירץ את השאלה הראשונה של המאמר, כעת יתרץ את השאלה השנייה: מדוע כתב אדה"ז שבלי הענין של התחדשות בודאי שהשמחה ומרירות שלו יהיו בתאוות עוה"ז, הרי במוחש רואים אחרת וכו'.

והנה שני הענינים דסובב וממלא הם שני השמות דהוי' ואלקים. וכמבואר בכ"מ דשם אלקים הוא לא רק המגן ונרתק שמעלים ומסתיר על האור דשם הוי', אלא שגם האור דשם הוי' כמו שנמשך ומתצמצם ע"י שם אלקים להיות מקור לנבראים, שבכללות הוא אור הממלא, נקרא אלקים.

בחסידות מקשרים בד"כ את שם הוי' לגילוי ושם אלקים להעלם, הוי' הוא אור, ואלוקים הוא הכלים, ומבארים עפ"ז את הפסוק "שמש ומגן הוי' ואלוקים", היינו שהשמש שמאיר הוא משל לשם הוי' והמגן שמעלים על האור נק' אלקים. אמנם האור שמאיר לעולם, הוא אור שעובר (ומצטמצם) דרך הנרתיק, היינו שמצד א' אינו העלם אלא גילוי, אבל מאידך גיסא מגיע גילוי זה באופן של התלבשות. כעת מבאר בהמאמר (מיוסד על מ"ש במא' ושבתה תרס"ו) שגם אור זה קשור לשם אלקים. הוי' ואלקים אינם רק גילוי והעלם, אלא שבגילוי עצמו שני ענינים: הגילוי באופן של בל"ג, הוא הנק' שם הוי', והגילוי באופן פנימי נק' שם אלקים. החיות שמתלבשת באופן פנימי (ממלא) קשור לאלוקים, והחיות הבל"ג (סובב) לשם הוי'.

כעת יבאר זאת ב'עבודה':

וע"פ הידוע דזה שהגוף מעלים על הנפש הוא כי שרש הנפש הוא מהוי' ושרש הגוף הוא ממאלקים, בלקו"ת מפרש את הפסוק "אהלה הוי' בחיי" (ע"י הנשמה) מפני שהנשמה מושרשת בשם הוי', "אזמרה לאלוקי בעודי" (ע"י הגוף שהוא 'עוד' וטפל אל הנפש) מפני שהגוף מושרש בשם אלקים. ולכן כמו שאלקים מעלים על הוי' כן הגוף מעלים על הנפש, יש לומר, שעד"ז הוא גם בהענין דסובב וממלא [שגם אור הממלא נק' אלקים, כנ"ל], שבכדי שהאדם ידע וירגיש שהעיקר הוא עניני הנשמה ועניני הגוף הם רק טפל, וממילא השמחה והמרירות שלו יהיו בקדושה הוא ע"י יחוד סובב וממלא היינו צריך שיהיה יחוד בהמקור. דבאור הממלא (כמו שהוא מצד עצמו בלי אור הסובב) אפי' שהוא אור אלקי, מ"מ להיותו מקור לנבראים והנבראים תופסים מקום לגבי', יש תפיסת מקום לעניני הגוף, וע"י היחוד דסובב וממלא, שגם בהאור כמו שנעשה מקור לעולמות (ממלא) מאיר הגילוי דאוא"ס שלמעלה מעולמות (נרגש הביטול דסובב), דכולא קמי' כלא חשיב, עי"ז ישנה ההכרה שעניני הגוף הם רק בשביל הנשמה. ע"י היחוד בהמקור (סובב וממלא) נעשה

הביטול בהדבר המשתלשל מהם (גוף ונפש).

ועפ"ז יש לבאר ולתרץ מה ששאל בתחילה על מ"ש בלקו"ת דכאשר לא ישנו הענין דבכל יום כחדשים אזי המרירות והתענוג שלו הם מעניני עוה"ז, כי בכדי שיהי' היחוד דסובב וממלא, שע"ז עניני עוה"ז אינם תופסים מקום אצלו, הוא ע"י שקיום המצוות שלו הוא באופן דבכל יום כחדשים. כי הא בהא תליא. רק ע"י שעובדים את ה' באופן ש"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", היינו שמאחדים סובב וממלא, ע"ז נפעל גם בעבודת הגוף, שעניני הגוף לא תופסים מקום אצלו לגבי הנפש. משא"כ אם האדם יעבוד את ה' מצד ההתבוננות במעלת הגילויים שבג"ע וכו' (ממכ"ע), מכיון שמצד אור הממלא העולם תופס מקום, אז בריבוי השתלשלות יגיע למצב שגם הגוף תופס מקום וממילא השמחה וכו' יהיו בלעו"ז (בהטפל ולא בהעיקר) ויהיה בגלות של נה"ב. אמנם כשיש לאדם יחוד סובב וממלא, שגם בממלא נרגש שכולא קמי' כלא חשיב, פועל זאת גם על הגוף שלא יתפוס מקום וכל חיותו יהיה בעניני קדושה.

[להעיר: תוכן המבואר כאן (בחירה בעיקר ולא בטפל, בעצמות ולא בגילויים) דומה למבואר בד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א, שהוגה ע"י הרבי באותה שנה שהוגה מאמר זה - תשמ"ט].

(ו)

ועפ"ז יש לבאר השייכות דגלות לשכחה, כמ"ש למה לנצח תשכחנו גו', כי סיבת השכחה היא שהידיעה שהיתה אצלו מקודם היתה מוגבלת, ולכן במשך הזמן היא נפסקת. ומזה מובן בענין הזכרון והשכחה (כביכול) למעלה, דענין הזכרון הוא בסובב, דכיון שהוא בל"ג, אין שייך שם הפסק, וענין השכחה הוא במלכות, דמלכות היא שרש הנבראים, ממלא. ולכן, כשקיום התומ"צ דהאדם הוא באופן דבכל יום הם כחדשים, שע"ז מאיר הגילוי דאור הבל"ג גם באור המוגבל, גילוי סובב בממלא אין שייך ענין השכחה, אבל כאשר קיום התומ"צ דהאדם הוא בהגבלה, מצד ממלא שאז, כשמקיים אותה המצוה בפעם שני' ושלישית אין לו אותו החיות כמו שהי' אצלו בפעם הראשונה, שע"ז גורם גם למעלה שבאור המוגבל לא יהי' הגילוי דאור הבל"ג, מזה נמשך ענין השכחה. וכמו שבאדם, כשקיום התומ"צ שלו הוא באופן דהגבלה, משתלשל מזה שהתענוג שלו הוא בעניני עוה"ז, שזה (התענוג בעניני עוה"ז, גם בתאוות היתר) הוא היפך הקדושה, עד"ז הוא למעלה, דע"י שז"א (סובב) מסתלק, קוב"ה סליק לעילא, ונשאר רק המלכות (ממלא), זה גורם ירידת המלכות להחיות הקליפות, גלות השכינה.

קיצור: עבודה באופן של גאולה הוא כשיש יחוד סובב וממלא, ועבודה באופן של גלות הוא כאשר אין יחוד, ויש רק ממלא בלבד.

(ז)

כעת המא' יקשר את המבואר לעיל עם פסוק בהפטרה:

וַיִּשַׁךְ לַקֶּשֶׁר זֶה עִם מִשְׁשׁ בַּהֲפֹטְרָה דְשֶׁבֶת חֲזוֹן יָדַע שׁוֹר קוֹנְהוּ גו' יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עֲמִי לֹא הִתְבּוֹנֵן - אִפִּי שׁוֹר יוֹדַע מִי הִבְעֵהָ בְּשֵׁלוֹ אֲבָל בְּנִי לֹא מִתְבּוֹנֵנִים וְאִינִם יוֹדְעִים מִי הִבְעֵהָ בְּשֵׁלְהֵם. וּפִירֵשׁ הָאֲרִיז"ל [שְׁהִיּוּם (ד' מִנְחָם-אֵב) הוּא עֵרֵב יוֹם הַהִילּוּלָא שְׁלוֹן], דְשׁוֹר קָאִי עַל הָעֵגֶל שֶׁעָשׂוּ הָעֵרֵב רַב בְּמִדְבָּר, עִ"י שֶׁהַשְּׁלִיכּוֹ הַטֶּס הַגַּמ' בְּסוּטָה מִסְפֶּרֶת שְׁלִמְשָׁה רַבִּינּוּ הִיָּה חֲתִיכַת עָץ (טֵס) שֶׁכָּתַב בּוֹ מֹשֶׁה עֲלֵה שׁוֹר בְּכַדֵּי הָעֵלּוֹת אַרְוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף מִכִּיּוֹן שֶׁלֹּא יָדַעוּ הֵיכָן נִמְצָא אַרְוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, לָקַח מֹשֶׁה חֲתִיכָה שֶׁל עָץ (טֵס) וְכָתַב עִ"ז 'עֲלֵי שׁוֹר' וְהִכְנִיסוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם וּמִיד צָף אַרְוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וּמִבְּאֵר, הָאֲרִיז"ל דְּבִטְס זֶה לֹא הִיָּה כְּתוּב 'עֲלֵי שׁוֹר' אֲלֵא הִ' כְּתוּב הַשֵּׁם יִל"י (שֵׁם הַשֵּׁנִי שֶׁל הַשֵּׁם בֶּן ע"ב שְׁמוֹת שֶׁל הַקֶּב"ה), שֶׁהוּא הַמְּמוּנָה עַל כַּח הַשׁוֹר הָעֵלְיוֹן שֶׁבְּמִרְכָּבָה. חֲשׂוֹב לְהַבְהִיר שֶׁלֹּא מְדוּבָר כֵּן עַל שֵׁם ע"ב הַמּוּבָא בְּחִסְדֵי דְּבַד"כ (ע"ב ס"ג וְכו') אֲלֵא הַכּוּוֹנָה לְע"ב שְׁמוֹת שֶׁמּוּבָא בְּרִש"י בְּמִס' סוּכָה (מֵהָא). וְהוּא מְפָרֶשֶׁת בְּשֵׁלַח, שֵׁם יִשְׁנֵם ג' פְּסוּקִים (לִפְנֵי קִרְי"ס) וּבְכ"א מֵהֵם יֵשׁ ע"ב אוֹתוֹת, וְכֹל הַג' פְּסוּקִים בִּיחַד זֶה 216 אוֹתוֹת שֶׁהֵם ג"כ הַגִּימָטְרִי' שֶׁל אֲרִי' (שְׁלִמְעֵלָה), הַצִּירוֹף הוּא אוֹת הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַפְּסוּק הָרֵאשׁוֹן ("וַיִּסַּע") בִּיחַד עִם הָאוֹת הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁל הַפְּסוּק הַשֵּׁנִי ("וַיְבֹא") וְהָאוֹת הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַפְּסוּק הַשְּׁלִישִׁי ("וַיִּט"), וְכך מִמְשִׁיכִים, הָאוֹת הַשֵּׁנִיָּה שֶׁל הַפְּסוּק הָא' עִם הָאוֹת שֶׁלִּפְנֵי הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁל הַפְּסוּק הַשֵּׁנִי וְהָאוֹת הַשֵּׁנִיָּה שֶׁל הַפְּסוּק הַשְּׁלִישִׁי, וְכֹל ג' אוֹתוֹת זֶה שֵׁם. פְּסוּק הָא' הוּא בְּסִדְר מְלִמְעָלָה-לְמַטָּה, הַשֵּׁנִי מְלִמְטָה-לְמַעַל וְהַג' שׁוֹב מְלִמְעַל-לְמַטָּה. הַשֵּׁם הַמְּדוּבָר כֵּן (שֵׁם יִל"י) הוּא הָאוֹת הַב' שֶׁל הַפְּסוּק הָרֵאשׁוֹן "וַיִּסַּע" זֶה י', אוֹת ל' אַחֲרֹנָה בְּתִיבַת "הַלִּילָה" (מִילָה אַחֲרֹנָה שֶׁל הַפְּסוּק הַשֵּׁנִי), וְאוֹת שֵׁנִיָּה בְּתִחִילַת פְּסוּק הַג' "וַיִּט". הַשֵּׁם הָרֵאשׁוֹן הוּא וְה"ו. שֵׁם זֶה מּוּבָא בְּנוֹסַח הוֹשַׁעְנוֹת: "אֲנִי וְהוֹ הוֹשִׁיעָה נָא". הַשֵּׁם הַשֵּׁנִי הוּא: יִל"י (י' שֶׁל וַיִּסַּע, ל' שֶׁל הַלִּילָה וַי' שֶׁל וַיִּט). ע"פ קְבֵלָה זֶה קֶשֶׁר עִם הַמְּזִלוֹת. הַשֵּׁם הָרֵאשׁוֹן (וְה"ו) זֶה הַכַּח שֶׁל הַמְּזַל טֵלָה (מְזַל א' שֶׁל הַי"ב מְזִלוֹת). הַשֵּׁם הַשֵּׁנִי (יִל"י) הוּא הַשֵּׁרֶשׁ שֶׁל הַמְּזַל הַשֵּׁנִי: מְזַל שׁוֹר. הָאֲרִיז"ל מְפָרֵשׁ שֶׁבְּטֵס שֶׁהַשְּׁלִיךְ מֹשֶׁה לְמַיִם הִיָּה כְּתוּב: יִל"י עֲלֵה, מִפְּנֵי שֶׁשֵׁם זֶה נוֹתֵן חַיּוֹת לְשׁוֹר, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִשְׁתַּלְשַׁל הַחַיּוֹת שֶׁל הָעֵגֶל [כְּמִבְּאֵר בְּחִסְדֵי דְּהַחֲטָא הִיָּה שְׁבִנִי רְצוֹ לְקַבֵּל מִפְּנֵי שׁוֹר שֶׁבְּמִרְכָּבָה, זֶה הִיָּתָה טַעֲנַת הָעֵרֵב רַב, הֵם טַעֲנוּ שֶׁבִּיצִיאַת מִצְרַיִם הִיָּתָה מִלְחָמָה בֵּין מְזַל שׁוֹר וּמְזַל טֵלָה (הַמְּזַל שֶׁל הַמִּצְרַיִם הוּא טֵלָה לְכֵן הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם וְכו') וּמְזַל שׁוֹר נִיַּצַּח אֶת מְזַל טֵלָה, וּבְמִילָא טַעֲנוּ הָעֵרֵב רַב שֶׁמּוֹכְרִימִם לְתַת חֲשִׁיבוֹת מִיּוֹחַדַת לְמְזַל שׁוֹר, וְלְכֵן לָקַחוּ אֶת הַטֶּס שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינּוּ שֶׁהִיָּה כְּתוּב בּוֹ שֵׁם זֶה שֶׁקֶשֶׁר לְשׁוֹר (שֶׁגַם יוֹסֵף נִק' שׁוֹר - "בְּכּוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקִרְנֵי רָאִם קִרְנֵי") כְּדִי לְתַת כַּח לְמְזַל שׁוֹר וְעִ"ז עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל]. עִפ"ז מְבָאֵר הָאֲרִיז"ל מֵה הִיָּתָה טַעֲנַת הַנְּבִיא לְבנֵי: "וְזֶהוּ יָדַע שׁוֹר קוֹנְהוּ גו' יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע גו', שֶׁהַשׁוֹר עֲצָמוֹ הָעֵגֶל יָדַע שֶׁהוּא כֹל מְצִיאֹתוֹ וְחַיּוֹתוֹ שִׁיַּצַּא מֵהָאֵשׁ מִשֵּׁם קְדוֹשׁ, שֵׁם יִל"י וְיִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עֲמִי לֹא הִתְבּוֹנֵן, לֹא יָדַעוּ וְלֹא הִתְבּוֹנְנוּ בְּזֶה שֶׁכֹּל הַמְּצִיאֹת שֶׁל הַכַּח זֶה

מגיע מהקב"ה והוא מהשמות שלו (כגרזן ביד החוצב) ובמילא צריכים להשתחוות להקב"ה ולא לעגל, ובמקום זה נתנו חשיבות לעגל עצמו ואמר שהעגל עלה מעצמו ולכן טעו אחריו. ומסיים האריז"ל: וזהו שהר"ת של ישראל לא ידע עמי לא התבונן הוא יל"י על"ה, שלא ידעו ולא התבוננו דזה שעל"ה (השור) הוא ע"י שם יל"י, ולכן אמרו שעלה מעצמו. ע"כ מתורת האריז"ל.

כעת מוסיף הרבי:

ויש לומר, דפירוש זה בישראל לא ידע עמי לא התבונן הוא לימוד זכות על ישראל. [כידוע השיחה (בלקו"ש חלק י"ד פ' דברים) שם מבאר הרבי איך בכל תוכחה יש לימוד זכות וכו', וכן מביא בכ"מ בשם הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב שפירש את כל ההפסטה של שבת חזון וכן את מגילת איכה באופן של לימוד זכות, כגון הפסוק "עם כבד עון" שכבד להם לעשות עבירות וכו', כמו"כ בנדוד"ד יש לבאר (ע"פ הביאור בתחילת המא') באופן דלימוד זכות]. שהסיבה לזה שטעו אחרי העגל, היתה מפני שלא התבוננו בהענינים (השם יל"י) שלמעלה מהעולם, היינו שגם אז עבדו את הוי', אלא שכיון שאז הוי' לפני הציווי דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים שנאמר רק בפי' ואתחנן בשנת הארבעים, וזה היה בשנה הראשונה, ובמילא עדיין לא נצטוו ליחד סובב וממלא [ומה שפי' רש"י (יתרו יט, א) "מהו ביום הזה שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו", נאמר זה בדרך סיפור ולא בדרך ציווי – הערה 47]. לכן היתה עבודתם את ה' בהגבלה, שלכן, הגילוי שהאיר להם אז הוא רק האור שמלוכב בעולם. ומזה נשתלשל שטעו אחרי העגל [הערה 48: כמו שכתוב בד"ה וידעת (מוסקבה) תרנ"ז, שבכדי שלא יהי' נתינת מקום לעבודה זרה צ"ל הידיעה שהוי' ואלקים כולא חד (יחוד סובב וממלא ובמילא א"א להאשים לגמרי את בני" בחטא זה)]. וזהו גם שחטא העגל גרם לשבירת הלוחות שע"ז נעשה האפשרות דשכחת התורה כמארז"ל (עירובין נד, א) אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל [הערה 49] היינו שגם לאחרי החטא נשאר הקשר שלהם עם התורה, ורק שלימוד התורה שלאחרי שבירת הלוחות הוא בהגבלה שלכן שייך בזה הפסק (שכחה). וע"ז נעשה אפשרות שתהי' אומה ולשון שולטת בהם, כי כשהגילוי הוא רק מבחינת המלכות, יש נתינת מקום לגלות, כנ"ל.

(ח)

וזהו מ"ש בהמשך לפסוק למה לנצח תשכחנו וגו' זכור הוי' מה הוי' לנו, שהוא ההתחלה של הפרק האחרון של איכה ומבאר הצ"צ דמה הוא שם הוי' (במילוי אלפי"ן כשכותבים את האותיות של שם הוי' עם מילוי אות א' היינו: יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א, הוא בגימטריא מ"ה) ולנו הוא בגימטריא אלקים, (86) ופירוש מה הוי' לנו הוא, שהוי' נהיה לנו היינו שנעשה בבחינת אלקים מצב של גלות,

כי גאולה זה להיפך, כאשר שם אלוקים מתחבר עם שם הוי'. ויש לומר, דענין מה הי' לנו בעבודת האדם הוא, דהוי' הוא למעלה מהטבע – היה הוה ויהיה כאחד ואלקים בגימטריא הטבע, שגם כשישנה לאדם הצלחה שלמעלה מהטבע הוא חושב שזה טבע ועושה משם הוי' שם אלוקים. ויתירה מזו, שלפעמים, ההצלחה שלמעלה מהטבע גורמת לו לחשוב שכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה [וע"ד שהי' בעגל, דזה שע"י השם יל"י נעשה עליית השור (ענין שלמעלה מהטבע העגל יצא מהאש מצד סיבה אלוקית, באופן של נס) הביא אותם לחשוב שעלה מעצמו].

והעצה לזה שלא נבוא לידי קרירות ומצב של שכחה הוא זכור הוי', שהעבודה תהי' באופן דזכרון שנעבוד את ה' באופן, למעלה מהגבלה (בכל יום יהיו בעיניך כחדשים), שע"ז מאיר הגילוי דהוי', אור הסובב גם שלמעלה מהתלבשות.

ויש לקשר זה עם פירוש הבעש"ט עה"פ, דמה הי' לנו הוא פי' גילוי מ"ה דהנשמה, כי מ"ה דהנשמה הוא עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות, שקשורה עם הוי' שלמעלה מהתלבשות בעולם, ע"י שמעורר בעצמו את המ"ה של הנשמה שלו, את העצם שלו וע"ז באים להעבודה דזכור, עבודה שלמעלה מהגבלה.

בספר המאמרים - אידיש (ס"ע 212) מביא כ"ק אדמו"ר הרי"צ פי' הבעש"ט על הפסוק "זכור הוי' מה הי' לנו הביטה וראה את חרפתינו" בשני אופנים, א. לגריעותא, שהוא בקשת כנס"י "געדענק ג-ט וואָס עס איז געוואָרען פון אונזער מ"ה שבנשמה קוק זיך צו און מאַך אונז זעענדיק אונזער אייגענע שאַנדע" [זכור ה' מה נעשה עם המ"ה שבנשמה, הביטה, ועשה שגם אנו נראה ונכיר את חרפתינו]. ולהלן שם מביא עוד פי' למעליותא: "זכור ה' מה שנעשה ע"י המ"ה שבנשמה, הביטה וראה איך שהם מחרפים את נפשם (שהו"ע המסירות נפש) בשביל אהבת ישראל".

לפי שני הפירושים "מה היה לנו" היינו מ"ה שבנשמה, ומבאר כאן שהוא עצם הנשמה שלמעלה משם הוי', וע"י שמעורר זאת (זכור) באים לעבודה שלמעלה מהגבלה. [הדבר מבואר במאמר ד"ה זכור ה' מה היה לנו - תשל"ג באופן נפלא וראה גם ד"ה אלא מסעי תשי"ג]

(ט)

כעת חוזר לתחילת המאמר:

וזהו ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שהם (ציון ושבי') ב' דרגות בנשמה. ציון היא דרגת הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף (מ"ה דנשמה), ציון הוא מלשון ציון וסימן שרומז לתכלית

הביטול של יחידה שבנפש (פנימיות הלב) שהיא רק סימן על אלוקות דבחינה זו אין שייך שתהי' בשבי' בנפש הבהמית, שהמרירות והשמחה שלה יהיו מענייני עוה"ז, מ"ה (יחידה) שבנפש לא יכול להיות במצב של שבי' אלא אלא ורק שהיא בגלות, שאינה מאירה בגילוי (בהנשמה שבגוף) ההפרש בין גלות לשבי' הוא, שהפי' גלות הוא העדר הגילוי משא"כ שבי' זה מצב שישנו דבר המסתיר ומעלים. ושבי' היא דרגת הנשמה שבהתלבשות (חיצוניות הלב), דבחינה זו שייך שתהי' בשבי' בנה"ב, שהמרירות והשמחה שלה הם מענייני עוה"ז.

קעת יקשר את כל הדברים של המאמר:

יש לומר, שהוא ע"ד המבואר בפירוש הכתוב (שבהפסרת פ' עקב שהוא משבעה דנחמתא) ותאמר ציון עזבני הוי' ואד' שכחני, יש כאן ב' לשונות שכחה ועזיבה וכן ב' שמות הוי' ואד' (שקשור לשם אלוקים), דשכחה זה מצב יותר גרוע הוא שיש דבר המשכח ולא רק העדר הזכרון. וזהו עזבני הוי' ואד' שכחני, דבהוי' שהוא אור הסובב שלמעלה מהתלבשות בעולמות אין שייך ענין השכחה ח"ו כמ"ש "אין שכחה לפני כסא כבודך" ורק ענין העזיבה, שסובב מתעלה ואינו מאיר בזמן הגלות והוא שבגלותא קוב"ה סליק לעילא ואינו מאיר בגילוי למטה (ע"ד הגלות בבחינת ציון, שאינה מאירה בהנשמה שבגוף), ואד' (מלכות) שבכללות הוא אור הממלא, שייך בו גם ענין השכחה, ירידת המלכות להחיות הקליפות (ע"ד השבי' בדרגת הנשמה שבבחינת התלבשות, שהמרירות והשמחה שלה יכולים להיות מענייני עוה"ז).

וזהו ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שהפדי' דבחינת ציון פנימיות הלב, יחידה שבנפש מהדברים המכסים עלי' ומונעים הגילוי שלה בהנשמה שבגוף, הוא ע"י התורה [משפט הוא הלכות התורה, כמו שמתרגם ע"פ כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא], כי התורה היא אור (תורה אור) ולכן על ידה נעשה הגילוי דבחינת ציון. והפדי' דדרגת הנשמה שבהתלבשות שהיא בשבי' בנה"ב (ושבי') שלזה לא מספיק תורה אלא הוא בצדקה, שמתלבש בדבר גשמי, כי 'שביה' היינו שהוא שבוי בקליפות וצריך להיכנס לשם להוציאו היינו כללות המצוות שנקראו צדקה, ובפרט ע"י צדקה כפשוטה, דבצדקה כתיב רחבה מצותך מאד, היינו שבצדקה יש כח מיוחד שמאיר שם א"ס ובל"גשע"י מצוות צדקה נמשך הגילוי דאור הבל"ג, והגילוי הוא גם בהנשמה המלוכשת בגוף היינו שבצדקה יש מעין יחוד סובב וממלא [ועד"ז למעלה – בספירת המלכות שנקראת בשם שכינה על שם שמתלבשת בתחתונים להחיותם, ובאופן דהתלבשות. ועי"ז נמשך גם הגילוי דעצם הנשמה ממש, שלמעלה גם מדרגת הנשמה שלמעלה מהתלבשות, וע"ד שנת"ל (סעיף ג) שהיחוד דסובב וממלא הוא ע"י גילוי כח העצמות. וכיון שגם את העולם נתן בלבם של בני האדם, הנה עי"ז שבאדם יש יחוד סובב וממלא נמשך גם בעולם, שהגילוי דלמעלה מהטבע (שנמשך מהסובב) יהי' בגילוי גם בהטבע (שנמשך מממלא), ועי"ז יהי' גם גילוי העצמות

(שמחבר את שניהם), שע"ז תושלם הכוונה דדירה לו ית' בתחתונים, לו לעצמותו. בהמשך תרס"ו כשמדבר בענין דירה בתחתונים מבאר שזה נפעל ע"י יחוד טובב וממלא.

ויהי רצון, שבקרוב ממש תקויים ההבטחה והיעוד ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שיעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה (משפט) ועוסק במצוות (שכולם נק' בשם צדקה), וילחום מלחמת ה' וינצח [די"ל שזה שילחום מלחמת ה' הוא ע"י העבודה בדרגת הנשמה המלובשת בגוף, ששם צריכים ללחם שהעבודה בדרגא זו היא באופן דמלחמה עם נה"ב], ויבנה מקדש במקומו ששם העבודה באופן של מנוחה, עבודה עם פנימיות הלב - גאולה [שע"ז יהי' הגילוי גם בכל העולם, דהחלונות דביהמ"ק היו שקופים אטומים רחבים בחוץ וקצרים מפנים כדי להאיר את החוץ שמהם אורה יוצאת לכל העולם] ויקבץ נדחי ישראל ויתקן היינו שזה גם יהיה מצד המטה שהמטה יהיה מתוקן ויהיה כלי לגילוי זה את העולם כולו לעבוד את ה', וכל זה – בקרוב ממש ובעגלא דידן.

המאמר

ציון במשפט תפדה

ש"פ דברים, שבת חזון, ד'
מנחם-אב ה'תשל"ו

בס"ד. ש"פ דברים, שבת חזון, ד' מנחם-אב ה'תשל"ו

ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה¹, ומביא אדה"ז בלקו"ת ד"ה זה² בתחלתו מ"ש³ והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, שזה קאי על כל יום, כי בכל יום יהיו בעיניך כחדשים⁴. ומבאר⁵, שבכדי לבוא לזה (שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים), הוא ע"י ההתבוננות בפסוק זה גופא — והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום. דהתהוות כל העולמות היא ממדת המלכות שהיא רק הארה בלבד, וע"י קיום המצוות בעוה"ז הוא המשכת העצמות. דזהו אשר אנכי מצוך היום, אנכי מי שאנכי⁶. ולכן יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא⁷, כי עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה⁸, זיו בלבד, וע"י תשובה ומעשים טובים בעוה"ז הוא המשכת העצמות⁹. וזהו אשר אנכי מצוך היום, היום דוקא, היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם¹⁰, דשכר המצוות שבעוה"ב (למחר) הוא רק זיו, וע"י קיום המצוות בעוה"ז, היום לעשותם, ממשיכים העצמות. וע"י ההתבוננות בהענין דאנכי מצוך היום, שע"י קיום המצוות היום (בעוה"ז) נמשך העצמות (אנכי), ע"ז יהיו אצלו המצוות באופן דהיום, שבכל יום יהיו בעיניו כחדשים ממש. וממשיך בהמאמר¹¹, דכל זה הוא כפי שצריך להיות, אבל כשאינו כן, והמרירות והשמחה שלו הם מעניני עוה"ז, אזי, הניצוץ אלקי שבו הוא בגלות בנפשו הבהמית, כרחל לפני גוזזי נאלמה¹², ועל זה כתיב ציון במשפט תפדה גו' (כדלקמן סעיף ט).

וצריך להבין, דלכאורה, גם כשהמצוות הם כמו דיוטגמא ישנה¹³ בעיניו, אפשר שיקיים אותם בחיות¹⁴, ועד, שזה (קיום התומ"צ) יהי' אצלו העיקר. וממ"ש

- 1) ישע"א, א. כו. סיום וחותר הפטורת שבת חזון.
- 2) ריש פרשתנו (דברים). וראה הגהות הצ"צ לד"ה זה — אוה"ת דברים ע' כח ואילך.
- 3) ואתחנן ו, ה.
- 4) ראה ספרי ופרש"י עה"פ. ש"ע אדה"ז או"ח סי' סא סעיף ב (וש"ג). ולהעיר, דהגם שהלשון במרו"ל זה הוא כחדשים (בכ"ף הדמיון) — הכוונה היא שהענין ד"כחדשים" יהי' באמת. ולהעיר מהלשון בלקו"ת שם (א, ב) — נעתק לקמן בפנים. "כחדשים ממש".
- 5) בד"ה הנ"ל ס"ב (א, ב).
- 6) לקו"ת שם. וראה לקו"ת פינחס (פ, ב), ד"אנכי מי שאנכי". הוא כחי' דלא אתפס בשם ולא אתרמיו בשום אות וקוצא כלל.
- 7) אבות פ"ד מ"ז.
- 8) ברכות יז, א.
- 9) כ"ה גם בתניא ספ"ד.
- 10) עירובין כב, א. וש"נ.
- 11) רפ"ג (א, סעי'ב).
- 12) ל' הכתוב — ישע"י נג, ז. וראה לקו"ת מסעי פח, ד. פט, ג.
- 13) לשון הספרי ופרש"י שבהערה 4.
- 14) להעיר מש"ע אדה"ז שם, דכשמע דבר אחד הרבה פעמים, אינו חביב אצלו כבתחילה, היינו שגם אז הוא חביב אצלו אלא שאינו כבתחלה.

בהמאמר אבל כשאינו כן כו', משמע לכאורה¹⁵ דכאשר המצוות אינם כחדשים בעיניו אז ודאי שהמרירות והשמחה שלו הם מעיני עוה"ז. וגם צריך להבין מ"ש בהמאמר שבכדי לבוא לכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י ההתבוננות בהענין דאנכי מצוך היום, שע"י קיום המצוות בעוה"ז (היום) הוא המשכת העצמות (אנכי), שהוא נעלה הרבה יותר משכר המצוות בעוה"ב שהוא רק זיו, דלכאורה, מכיון שההנאה (והתענוג) מזיו השכינה בעוה"ב הוא תענוג גדול ביותר¹⁶ [ובפרט שהכוונה בעוה"ב כאן היא לא רק לג"ע אלא גם לעולם התחי"ז, שהגילוי שיהי' בעולם התחי' הוא נעלה הרבה יותר מהגילוי דג"ע¹⁸], הרי גם ע"י ההתבוננות בהעילוי דשכר המצוות (בעוה"ז) יהי' לו חיות גדול בקיום המצוות, ובהמאמר אומר, שבכדי שהמצוות יהיו בעיניו כחדשים ולא כדיוטגמא ישנה צ"ל ההתבוננות דוקא בהענין דאנכי מצוך היום, המעלה דהיום לעשותם שלמעלה מלמחר לקבל שכרם.

ב) ויובן זה בהקדים שבכדי שכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י גילוי בחינה שלמעלה משינויים. ומכיון שגדר עולם הוא (מקום וזמן)¹⁹, שזמן הוא שינוי, לכן, בכדי שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י הגילוי דאוא"ס שלמעלה מהתלבשות בעולמות, אור הסובב²⁰. דהאור המתלבש בעולמות, אור הממלא, הוא בא בציר מוגבל להחיות את הנבראים לפי ערכם. וכמרו"ל²¹ מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את עולמו, דכמו שחיות הנפש המתלבש בהגוף הוא לפי אופן אברי הגוף, דבכל אבר החיות הוא לפי ערכו, עד"ו הוא בהחיות העולם שנמשך בו אור הממלא (זה שהקב"ה ממלא את עולמו), שהחיות דכל נברא הוא לפי ערכו²². ומזה מובן במכ"ש²³ בנוגע לגדר העולם בכללותו (מקום וזמן), שמצד אור הממלא, א"א שיהי' בהעולם ענין שלמעלה מזמן ומקום. והגם שגם האור שמתלבש בעולם אינו נתפס בגדרי העולם, וכמ"ש²⁴ אין קדוש כהוי' ואיתא בזה²⁵ כמה קדישין אינון

(15) כי י"ל שזהו עוד ענין.

(16) ראה בארוכה סה"מ"צ להצ"צ בתחלתו (גם) בנוגע התענוג שבג"ע.

(17) כמ"ש להדיא בהגהות הצ"צ לד"ה זה (אווה"ת פרשתנו ס"ע ל ואילך).

(18) אגה"ק ס"ז. ספה"מ"צ להצ"צ יד, ב. ועוד. וראה ד"ה לה"ע תחית המתים דש"פ אחרי התשמ"ו

(לעיל ע' לג). וש"נ.

(19) שעה"ה"א פ"ז (פב, א).

(20) כ"ה גם באוה"ת בחוקותי ע' תרמג. תרנו. אלא שהביאור שם הוא באו"א.

(21) מדרש תהלים מזמור קג. ובברכות י, א: מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף.

(22) ראה בארוכה לקר"ת אמור לא, ב. ובכ"מ.

(23) להעיר מזה שגם חיות הכללי שאינו מתמצם לפי אופן אברי הגוף, מ"מ, בנוגע הגדר דכללות הגוף

— הוא נעשה חיות בשרי (ראה סה"מ עת"ר ע' יב ואילך. התשי"ח ע' 24 ואילך. ועוד).

(24) שמואל"א ב, ב.

(25) ח"ג מד, א.

ולית קדוש כהו"י, דהחידוש בקדוש הו"י הוא שהגם שהוא מלובש²⁶ בהנבראים²⁷ ומח"י אותם (בפנימיותם) מ"מ הוא קדוש ומובדל מהם ואינו נתפס בהם [וי"ל דזהו פירוש הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו²⁸, דהוא מקומו של עולם קאי על אור הממלא²⁹, שהוא מח"י את העולם, ואעפ"כ אין העולם מקומו, שאינו נתפס בזה³⁰], הנה זה שהאור נשאר בפשיטותו (גם לאחרי שמתלבש בהעולם) הוא בנוגע להאור, אבל בנוגע להעולם, החיות דהעולם המתלבש הוא מדוד ומגבל בגדרי העולם. ולכן, בכדי שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים (ענין שלמעלה מזמן) הוא ע"י גילוי אור הסובב.

ג) והנה מכיון שגדר העולם הוא מקום וזמן, מובן, דזה שע"י גילוי אור הסובב נמשך בעולם ענין שלמעלה מזמן ומקום הוא שגדרי העולם בטלים מפני הגילוי דאור הבל"ג שלמעלה מהעולם. וע"ד הרצון (דרצון הוא משל על סובב), דזה שהרצון מושל ושולט על האברים שיעשו היפך טבעם הוא מפני שהם בטלים להרצון³¹. ומכיון שהענין דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא שיהי' לו חיות בהמצוות (כבדברים חדשים), דחיות הוא פנימי, לכן, הענין דלמעלה מהזמן שמאיר בהאדם (שע"י יהיו בעיניך כחדשים) צריך להיות אצלו בפנימיות. ולכן, הנתנית כח על זה שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא זה שאנכי מצוך היום, אנכי מי שאנכי שלמעלה גם מסובב. והענין הוא, דאור הבל"ג (השרש דאור הסובב), הוא מוגדר בהגדר דבל"ג, ולכן, זה שא"ס להתפשטותו והוא נמצא בגילוי בכל מקום, גם בעוה"ז הגשמי³², הוא מצד זה שהאור הוא א"ס, אבל אין זה שייך להעולם. ושני אופנים בזה. או שבעולם אינו נרגש כלל האור³², או שנרגש בו האור, שע"י נמשך בו ענין שלמעלה מזמן ומקום, אבל הוא באופן שגדר העולם בטל מפני האור. ובכדי שהגילוי דאור הבל"ג בעולם יהי' בפנימיותו, הוא ע"י העצמות³³ שאינו מוגדר בשום גדר, לא בגדר הגבול ולא בגדר הבל"ג. ולכן, ע"י גילוי כח העצמות, נעשה החיבור דבל"ג וגבול, יחוד סובב וממלא, והגילוי דלמעלה מהזמן (שנמשך מהסובב) בעולם (שחיותו הוא מאור הממלא) הוא בפנימיותו.

26 בלקו"ת שה"ש כא, ב (הובא בהמשך תעריב ח"ב פשצ"ו ע' תח"י). ואע"פ שמהוה את הכל אעפ"כ הוא קדוש ומובדל מהם בבחי' סוכי"ע, אבל בהמשך תעריב שם (וכ"ה בסה"מ תרס"ד ע' כחה. המשך תרס"ו ע' תקס ואילך. ובכ"מ) שעיקר החידוש דאין קדוש כהו"י הוא באור הקו שבא בהתלבשות.

27 בהמשך תרס"ו שם מדובר בנוגע אור הקו שמתלבש בכלים. אבל בסה"מ תרס"ד והמשך תעריב שם ש"כ"ה גם בנוגע לאהרת הקו שמתלבשת בהנבראים.

28 ב"ר פס"ח, ט.

29 ראה ספר החקירה להצ"צ ערך מקום (עה, סעיב ואילך) ובכ"מ, דלפירוש אדה"ז — מקום הוא בחי' ממכ"ע, ושם (עו, סעי"א באופן הא'), שלפי פירוש זה — גם הוא מקומו של עולם קאי על ממלא.

30 וע"פ מ"ש בלקו"ת שה"ש שבהערה 26, דענין אין קדוש כהו"י הוא (גם) באור הסובב, שעם היותו מהוה מ"מ הוא קדוש ומובדל — יש לבאר החידוש דאין העולם מקומו (גם) להפירוש שקאי על סובב.

31 ראה בארוכה אוה"ת שם ע' רכח ואילך. המשך תעריב ח"א פנ"א ואילך. ובכ"מ.

32 ראה המשך תרס"ו ע' תמא. וראה ד"ה וחזקת והיית לאיש תשכ"ח סיג (לעיל ע' רכג). וש"נ.

33 ראה ע"ד המשך תרס"ו ע' נה.

ד) ויש להוסיף, דזה שהענין דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים הוא ע"י יחוד טובב וממלא הוא לא רק בכדי שהענין דלמעלה מהזמן (סובב) יורגש בהאדם בפנימיות, אלא גם מפני שבהענין דבכל יום כחדשים עצמו ישנם שני ההפכים דלמעלה מהזמן וזמן. שהרי הענין דחדשים (והיוקר והחביבות שבוה) הוא השינוי³⁴, שבתחלה לא ה' הדבר ונתחדש רק עכשיו. וזה שבכל יום הם בעיניו כחדשים הוא שהחידוש (השינוי) הוא באופן תמידי שאינו משתנה. ונמצא דזה שהענין דבכל יום כחדשים הוא ע"י יחוד טובב וממלא הוא לא רק שהגילוי דסובב (דלמעלה מהזמן) נרגש אצלו בפנימיות (שע"ז יש לו חיות בהמצוות כדברים חדשים), אלא יתירה מזו, שהזמן עצמו (שמצד אור הממלא) הוא באופן דלמעלה מזמן ושינוי (גילוי הסובב).

יש לומר, דזה שקיום המצוות צ"ל באופן של כחדשים ממש הוא לא רק בכדי שע"ז יהי קיום התומ"צ ביותר חיות, אלא ש(גם) ענין זה עצמו (דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים) נוגע לקיום המצוות. כל ענין המצוות הוא שעל ידם נעשה יחוד קוב"ה ושכינתו³⁵, יחוד טובב וממלא³⁶. וכיון שעבודת האדם (אתערותא דלתתא) שעל ידה נעשית ההמשכה (אתערותא דלעילא) צריכה להיות מעין ההמשכה, לכן כשקיום המצוות דהאדם הוא באופן שבכל יום הם בעיניו כחדשים, חיבור דזמן עם למעלה מהזמן, ע"ז מיתוסף בגילוי היחוד דסובב וממלא שנעשה ע"י המצוות.

ה) והנה שני הענינים דסובב וממלא הם שני השמות דהוי' ואלקים. וכמבואר בכ"מ³⁶ דשם אלקים הוא לא רק המגן ונרתק שמעלים ומסתיר על האור דשם הוי', אלא שגם האור דשם הוי' כמו שנמשך ומתצמצם ע"י שם אלקים להיות מקור לנבראים, שבכללות הוא אור הממלא, נקרא אלקים. וע"פ הידוע³⁷ דזה שהגוף מעלים על הנפש הוא כי שרש הנפש הוא מהוי' ושרש הגוף הוא מאלקים³⁸, ולכן כמו שאלקים מעלים על הוי' כן הגוף מעלים על הנפש, יש לומר, שעד"ז הוא גם בהענין דסובב וממלא [שגם אור הממלא נק' אלקים, כנ"ל], שבכדי שהאדם ידע וירגיש שהעיקר הוא עניני הנשמה ועניני הגוף הם רק טפל, הוא ע"י יחוד טובב וממלא. דבאור הממלא (כמו שהוא מצד עצמו) להיותו מקור לנבראים והנבראים תופסים מקום לגבי', יש תפיסת מקום לעניני הגוף, וע"י היחוד דסובב וממלא, שגם בהאור כמו שנעשה מקור לעולמות מאיר הגילוי דאוא"ס שלמעלה מעולמות, דכולא קמי'

34) להעיר גם מאה"ת ואתחנן ע' קי, שהענין דבכ"י כחדשים הוא בבחי' ירת, אתר דמשתני.

35) ראה תניא פמ"א (נז, ב ואל"ך). המשך תרס"ז שם. ובכ"מ.

36) המשך תרס"ז ע' רכב. ובכ"מ. וראה גם ספה"צ להצ"צ סב, א דענין יחוד הוי' ואלקים הוא היחוד דסובב וממלא.

37) ספה"צ להצ"צ ה, ב. אה"ת נ"ך ח"ב ע' תשלט.

38) שעה"ה"א פ"ז (פא, רע"א).

כלא חשיב, עיי' ישנה ההכרה שעניני הגוף הם רק בשביל הנשמה. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בלקו"ת דכאשר לא ישנו הענין דבכל יום כחדשים אזי המרירות והתענוג שלו הם מעניני עוה"ז, כי בכדי שיהי' היחוד דסובב וממלא, שעיי' עניני עוה"ז אינם תופסים מקום אצלו, הוא ע"י שקיום המצוות שלו הוא באופן דבכל יום כחדשים.

1) ועפ"ז יש לבאר השייכות דגלות לשכחה, כמ"שיי' למה לנצח תשכחנו גו', כי סיבת השכחה היא שהידיעה שהיתה אצלו מקודם היתה מוגבלת, ולכן במשך הזמן היא נפסקת⁴⁰. ומזה מובן בענין הזכרון והשכחה (כביכול) למעלה, דענין הזכרון הוא בסובב, דכיון שהוא בל"ג, אין שייך שם הפסק, וענין השכחה הוא במלכות, דמלכות היא שרש הנבראים, ממלא⁴¹. ולכן, כשקיום התומ"צ דהאדם הוא באופן דבכל יום הם כחדשים, שעיי' מאיר הגילוי דאור הבל"ג גם באור המוגבל, אין שייך ענין השכחה, אבל כאשר קיום התומ"צ דהאדם הוא בהגבלה, שאז, כשמקיים אותה המצוה בפעם שני' ושלישית אין לו אותו החיות כמו שהי' אצלו בפעם הראשונה, שעיי' גורם גם למעלה שבאור המוגבל לא יהי' הגילוי דאור הבל"ג, מזה נמשך ענין השכחה. וכמו שבאדם, כשקיום התומ"צ שלו הוא באופן דהגבלה, משתלשל מזה שהתענוג שלו הוא בעניני עוה"ז, שזה (התענוג בעניני עוה"ז, גם בתאוות היתר) הוא היפך הקדושה, עד"ז הוא למעלה, דעיי' שז"א (סובב) מסתלק, קוב"ה סליק לעילאי⁴², ונשאר רק המלכות (ממלא), זה גורם ירידת המלכות להחיות הקליפות, גלות השכינה.

2) ויש לקשר זה עם מ"ש בהפטרה דשבת חזון⁴³ ידע שור קונוה גו' ישראל לא ידע עמי לא התבונן, ופירש האריז"ל⁴⁴ [שהיום הוא ערב יום ההילולא שלו⁴⁵], דשור קאי על העגל שעשו הערב רב במדבר, עיי' שהשליכו הטס שכתב בו משה עלה שור בכדי להעלות ארונו של יוסף⁴⁶. ומבאר, דבטס זה הי' כתוב השם יל"י (שם השני של השם בן ע"ב שמות), שהוא הממונה על כח השור העליון. וזהו ידע שור קונוה גו' ישראל לא ידע גו', שהשור עצמו ידע שהוא משם קדוש, וישראל לא ידע עמי לא התבונן, לא ידעו ולא התבוננו בזה, ואמרו שהעגל עלה מעצמו ולכן טעו אחריו. וזהו שהר"ת של ישראל לא ידע עמי לא התבונן הוא יל"י על"ה, שלא ידעו ולא התבוננו דזה שעל"ה (השור) הוא עיי' שם יל"י, ולכן אמרו שעלה מעצמו.

39) איכה ה. כ.

40) ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א"פה, ששכחה היא כדוגמת נהרות המכובים.

41) ראה בכ"ז אוה"ת שם. וראה גם ס' הליקוטין — דא"ח צ"צ ערך שכחה בתחלתו. וש"נ.

42) ראה זהר ח"א ר"א. ח"ג כ. ב. וראה סידור (עם דא"ח) נח, ב ואל"ך. אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' א"נ. שם ע'

אינה. סה"ל שם ערך גלות סיג (ע' שכג ואל"ך). וש"נ.

43) ישע"י א. ג.

44) בשער הפסוקים עה"פ. ועד"ז הוא בל"ת להאריז"ל עה"פ. לית פ' תשא. ועוד.

45) ה' מנחם-אב השלי"ב (שהיג להחיד"א בערכו. ובכ"מ).

46) פד"רא פמ"ה. תנחומא תשא יט (וראה ג"כ שם בשלח ב). פרש"י עה"פ תשא לב, ד. ועוד.

ויש לומר, דפירוש זה בישראל לא ידע עמי לא התבונן הוא לימוד זכות על ישראל. שהסיבה לזה שטעו אחרי העגל, היתה מפני שלא התבוננו בהענינים (השם ילמי) שלמעלה מהעולם, היינו שגם אז עבדו את הוי', אלא שכיון שאז הי' לפני הציווי דבכל יום יהיו בעיניך כחדשים⁴⁷, לכן היתה עבודתם בהגבלה, שלכן, הגילוי שהאיר להם אז הוא רק האור שמלוּבש בהעולם. ומזה נשתלשל שטעו אחרי העגל⁴⁸. וזהו גם שחטא העגל גרם לשבירת הלוחות שעייז נעשה האפשרות דשכחת התורה⁴⁹, היינו שגם לאחרי החטא נשאר הקשר שלהם עם התורה, ורק שלימוד התורה שלאחרי שבירת הלוחות הוא בהגבלה שלכן שייך בזה הפסק (שכחה). ועייז נעשה אפשרות שתהי' אומה ולשון שולטת בהם⁵⁰, כי כשהגילוי הוא רק מבחינת המלכות, יש נתינת מקום לגלות, כנ"ל.

(ח) וזהו מ"ש⁵¹ זכור הוי' מה הי' לנו, ומבאר הצ"צ⁵² דמה הוא שם הוי' (במילוי אלפייז בגימטריא מ"ה) ולנו הוא בגימטריא אלקים, ופירוש מה הי' לנו הוא, שהוי' נעשה בבחינת אלקים. ויש לומר, דענין מה הי' לנו בעבודת האדם הוא, דהוי' הוא למעלה מהטבע ואלקים בגימטריא הטבע⁵³, שגם כשישנה לאדם הצלחה שלמעלה מהטבע הוא חושב שזה טבע. ויתירה מזו, שלפעמים, ההצלחה שלמעלה מהטבע גורמת לו לחשוב שכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה⁵⁴ [ועייז שהי' בעגל, דזה שעיי השם ילמי נעשה עליית השור (ענין שלמעלה מהטבע) הביא אותם לחשוב שעלה מעצמו].

והעצה לזה הוא זכור הוי', שהעבודה תהי' באופן דזכרון, למעלה מהגבלה (בכל יום יהיו בעיניך כחדשים), שעייז מאיר הגילוי דהוי', אור הסובב גם שלמעלה מהתלבשות. ויש לקשר זה עם פירוש הבעש"ט עה"פ⁵⁵, דמה הי' לנו הוא גילוי מ"ה דהנשמה, כי מ"ה דהנשמה הוא עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות, שקשורה עם הוי' שלמעלה מהתלבשות בעולם, ועייז באים להעבודה דזכור, עבודה שלמעלה מהגבלה.

47) הדפסוק והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, שממנו למדים שבכ"י יהיו בעיניך כחדשים – נאמר בפ' ואתחנן.

בפרש"י יתרו יט, א. מהו כיום הזה שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתני, אבל כיתרו שם נאמר זה בדרך סיפור. ועצ"ע.

48) להעיר מד"ה וידעת תרניז (סה"מ תרניז ע' נה ואילך) שבכ"י שלא יהי' נתינת מקום לעייז צ"ל הידיעה שהוי' ואלקים כולא חד.

49) כמארז"ל (עירובין נד, א) אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל.

50) עירובין שם.

51) איכה ה, א.

52) אוה"ת נ"ך ח"ב עה"פ (ע' א"פ).

53) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ז ד"ה והמרגיל (קמא, ב). שהיה"א רפ"ו.

54) ראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' צג הע' 67.

55) ראה עקב ח, יז.

56) סה"מ אידיש ע' 212.

ט) וזהו⁵⁶ ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שהם ב' דרגות בנשמה. ציון היא דרגת הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף (מ"ה דנשמה), דבחינה זו אין שייך שתי' בשבי' בנפש הבהמית, שהמרירות והשמחה שלה יהיו מעניני עוה"ז, ורק שהיא בגלות, שאינה מאירה בגילוי (בהנשמה שבגוף). ושבי' היא דרגת הנשמה שבהתלבשות, דבחינה זו שייך שתי' בשבי' בנה"ב, שהמרירות והשמחה שלה הם מעניני עוה"ז. ויש לומר, שהוא ע"ד המבואר⁵⁷ בפירוש הכתוב⁵⁸ ותאמר ציון עזבני הוי' ואד' שכחני, דשכחה הוא שיש דבר המשכח ולא רק העדר הזכרון. וזהו עזבני הוי' ואד' שכחני, דבהוי' שהוא אור הסובב שלמעלה מהתלבשות בעולמות אין שייך ענין השכחה ח"ו ורק ענין העזיבה, והוא שבגלותא קוב"ה סליק לעילא ואינו מאיר בגילוי למטה (ע"ד הגלות בכחינת ציון, שאינה מאירה בהנשמה שבגוף⁵⁹), ואד' (מלכות⁶⁰) שבכללות הוא אור הממלא, שייך בו גם ענין השכחה, ירידת המלכות להחיות הקליפות (ע"ד השבי' בדרגת הנשמה שבכחינת התלבשות⁶¹, שהמרירות והשמחה שלה יכולים להיות מעניני עוה"ז). וזהו⁶² ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שהפדי' דבחינת ציון מהדברים המכסים עלי' ומונעים הגילוי שלה בהנשמה שבגוף, הוא ע"י התורה [משפט הוא הלכות התורה, כמו שמתרגם ע"פ⁶¹ כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא], כי התורה היא אור (תורה אור⁶²) ולכן על ידה נעשה הגילוי דבחינת ציון. והפדי' בדרגת הנשמה שבהתלבשות שהיא בשבי' בנה"ב (ושבי') הוא בצדקה, היינו כללות המצוות שנקראו צדקה⁶³, וכפרט ע"י צדקה כפשוטה⁶⁴, דבצדקה כתיב⁶⁵ רחבה מצותך מאד, שע"י מצות צדקה נמשך הגילוי דאור הבל"ג⁶⁶, והגילוי הוא גם בהנשמה המלוכשת בגוף⁶⁷, [ועד"ז למעלה — בספירת המלכות שנקראת בשם שכינה על שם⁶⁸ שמתלבשת בתחתונים להחיותם⁶⁷], ובאופן דהתלבשות. ועי"ז נמשך גם הגילוי דעצם הנשמה ממש, שלמעלה גם מדרגת הנשמה שלמעלה מהתלבשות, וע"ד שנת"ל (סעיף ג) שהיחוד דסובב וממלא הוא ע"י גילוי כח העצמות. וכיון שגם את העולם נתן בלבם של בני האדם⁶⁹, הנה עי"ז נמשך

56 בהבא לקמן — ראה לקו"ת ד"ה זה ס"ג (א, סע"ב ואילך). וראה ד"ה זה תש"ה (סה"מ מלוכת ח"א ע' קנא ואילך). ושי"נ.

57 המשך תרס"ז ע' רמג ואילך. וראה שם ע' רמה. וראה גם אוה"ת עקב ע' תקיד ואילך.

58 ישעי' מט, יד.

59 ראה המשך תרס"ז שם ע' רמו.

60 שעהייה"א רפ"ז.

61 וישב מ, יג.

62 משלי ו, כג.

63 לקו"ת פרשתנו ד"ה ברבות פ' עקב (א, ד) בענין ושבי' בצדקה. וראה תניא פל"ז (מת, ב).

64 כ"ה בלקו"ת ד"ה ציון בסופו (א, ג).

65 תהלים קיט, צו.

66 אגה"ק סי"ז.

67 אגה"ק סוס"ח.

68 ראה גם תניא פמ"א (נו, ב).

69 קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה, ריש ע"ב.

גם בעולם, שהגילוי דלמעלה מהטבע (שנמשך מהסובב) יהי בגילוי גם בהטבע (שנמשך מממלא), ועי"ז יהי גם גילוי העצמות (שמחבר את שניהם), שע"ז תושלם הכוונה דדירה לו ית' בתחתונים⁷⁰, לו לעצמותו⁷¹.

ויהי רצון, שבקרוב ממש תקויים ההבטחה והיעוד ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, שיעמוד⁷² מלך מבית דוד הוגה בתורה (משפט) ועוסק במצוות (צדקה), וילחום מלחמת ה' וינצח [די"ל שזה שילחום מלחמת ה' הוא ע"י העבודה⁷³ בדרגת הנשמה המלוכשת בגוף, שהעבודה בדרגא זו⁷⁴ היא באופן דמלחמה עם נה"ב], ויבנה מקדש במקומו [שע"ז יהי הגילוי גם בכל העולם, דהחלונות דביהמ"ק היו שקופים אטומים⁷⁵ שמהם אורה יוצאת לכל העולם⁷⁶], ויקבץ נדחי ישראל, ויתקן את העולם⁷⁷ כולו לעבוד את ה', וכל זה — בקרוב ממש ובעגלא דידין.

-
- (70) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדבר פי"ג, ו. תניא רפ"ז.
(71) המשך תרס"ו. ס"ע ג. ובכ"מ. — נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32.
(72) רמב"ם הל' מלכים ומלחמותיהו והלכות מלך המשיח ספ"א.
(73) ראה תניא רפ"ז שכל הענינים דלעת"ל תלויים במעשינו ועבודתינו.
(74) משא"כ ע"י העבודה שמצד דרגת הנשמה שלמעלה מהתלבשות בטלים במילא הרצונות דנה"ב — ראה בארוכה ד"ה פדה בשלום תשל"ט ס"ג (לעיל ע' כו"ז). וש"נ.
(75) מלכים"א ו, ד.
(76) ויק"ר פלי"א, ז.
(77) נוסף על הגילוי בעולם שע"י ביהמ"ק.

נדפס לזכות

הילד חייל בצבאות ה'

דניאל יעקב בן אסתר שיחי'

ולזכות התמימים תלמידי הישיבה שיחיו

נדפס ע"י החפץ בעילום שמו

ולזכות שלוחי הרבי,

חסידיו ומקושריו שיחיו בכל קצוי תבל

להצלחה ולמילוי כל משאלות לבבם לטובה

ולהתגלות מלכנו משיחנו תומ"י ממש